

הכנס השנתי של היזמה למחקר יישומי בחינוך

3.1.2019 | כ"ו טבת תשע"ט

ניהול מיטבי של הפיתוח המקצועי וההדרכה במערכת החינוך

מושב ראשון – אין כמו בבית (ספר): למידה תוך כדי עבודה בבית הספר

דגשים מתגובתה של פרופ' אנה ספרד מאוניברסיטת חיפה (לצפייה בהרצאה ובמצגת)

- מחקרים מראים כי **מודל דידקטי** שבו מורים לומדים נושא מסוים ואחר כך מיישמים אותו בכיתה ('מדיבור לעשייה'), בדרך כלל בהקשר אחר – הוא לא אפקטיבי במיוחד. לעומת זאת, **מודל של למידה בקהילות מקצועיות** אפקטיבי יותר, כי הלמידה מתרחשת בהקשר הקונקרטי של מקום העבודה, והיא קרובה יותר להקשר שבו המורה עובד בפועל (הכיתה).
- פרופ' ספרד טוענת שלמידה במסגרת הקהילה תהיה יעילה אף יותר אם הלומדים ייחשפו גם לתאוריות למידה, וזאת משלוש סיבות מרכזיות: א. תאוריה מסבירה איך דברים עובדים ובכך מגבירה ביטחון. ב. היא מקטינה את ההסתמכות על זיכרון. ג. היא מכינה את הלומדים להתמודדות גם עם מצבים חדשים, שאליהם לא נחשפו בעבר.
- פיתוח תאוריה על למידת מורים:
 - אחד הצרכים הבסיסיים של מורים הוא צורך פרקטי – לדעת מה לעשות ומתי.
 - כשנדרשים לקבל החלטות מהירות במהלך השיעור, מסתמכים רבות על תקדימים – סיטואציות מהעבר שנראות כדומות מספיק למצב הנוכחי כדי להצדיק שחזור של מה שנעשה אז. החזרה על דפוסי התנהגות קודמים בהקשרים קודמים יוצרת רוטינות. תהליך יצירת הרוטינות הוא תהליך הלמידה.
 - הרוטינה כוללת את המטלה הנדרשת (מה אמור לקרות) + פרוצדורה (מה נעשה למימוש המטלה). רכיבים אלה אינם עומדים בפני עצמם – הם תוצר של פרשנות אישית של המורה ועל כן משתנים מאדם לאדם ותלויים בהקשר ובמקום.
- שימוש בתאוריה לצורך מתן הסבר – למה דברים מסוימים עובדים או איך לומדים?
 - א. מצבים שבהם קיים 'תקדים' – מישהו כבר פיתח רוטינה להתמודדות עם המצב הנתון והמורה יכול ללמוד כעת את הרוטינה. השאלה היא מה הדרך היעילה ללמוד אותה.
 - בלמידה לפי מודל דידקטי רגיל – המורה לומד 'רוטינות התנהגות', ונדרש ליישם אותן בהקשר ובמקום אחר. לפי פרופ' ספרד, במצב זה קטנים הסיכויים שהמורה יצליח לאחזר את חוויית הלמידה שלו וליישם אותה בשעת הצורך, וזאת משתי סיבות: 1. הקשר הלמידה – אנחנו נוטים לחפש את התקדימים שלנו בסיטואציות דומות לסיטואציה שבה אנו נתונים באותו הרגע, ולכן כאשר ההקשר שונה סביר שהלמידה לא 'תאוחזר' כתקדים. 2. גם אם חוויית הלמידה תעלה כתקדים – התמונה לא תהיה עשירה דיה על מנת לאפשר למורה לשחזר ולפעול. התמונה שבידי המורה לא מאפשרת לו לדעת מה הרגישו, חשבו או תכננו הגיבורים של 'הסיפור' המקורי. זהו אחד ההסברים לתופעה שאליה התייחסה פרופ' הורן – מדוע רעיונות לא עוברים טוב.

הכנס השנתי של היזמה למחקר יישומי בחינוך

3.1.2019 | כ"ו טבת תשע"ט

ניהול מיטבי של הפיתוח המקצועי וההדרכה במערכת החינוך

- ללמידה בקהילה (השיחות במקום העבודה, שאליהן התייחסה פרופ' הורן) יש סיכוי רב יותר לעלות כרוטינה. שיחות אלה הן עדיין בקטגוריית ה'למידה מדיבורים' (או 'מדיבור לעשייה'), אך ההקשר שלהן קרוב יותר להקשר של ההוראה בכיתה.
- ב. יש מצבים שבהם אין בנמצא תקדימים, או שהתקדימים הקיימים אינם טובים דיים. כאן נכנס השימוש ב- video-based formative feedback של פרופ' הורן, שמייצר מהלך מורכב יותר. לא רק 'מדיבור לעשייה', כמו במודל הדידקטי, אלא 'מעשייה לדיבור לעשייה', כאשר הקשר הלמידה קרוב יותר להקשר היישום. במצב זה הסיכוי ליישום הוא גדול יותר, והחשש לעיוותים בדרך היישום קטן יותר.
- לסיכום, יש סוגים שונים של שיחות. שיחות תהינה מועילות יותר אם לא תסתמכנה רק על ניסיון אישי או תיאורי מקרה, אלא תכלולנה תאוריות למידה שיסבירו וירחיבו. מודלים של פיתוח מקצועי כיום לא משאירים מקום רב לתאוריות על למידה, וראוי שמאפיין זה ישתנה. התאוריה של הלמידה צריכה להיות מפת הדרכים של הלומדים.